

Lessen uit vroegere oliecrises kunnen leidraad vormen om niet in structurele problemen te raken



Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme (CIEP) en (deeltijd)hoogleraar geopolitiek en energie aan de RUG. Reageer via expert@fd.nl.



Het is bijna niet mogelijk om alle recente ontwikkelingen rond de verspreiding van het coronavirus ook maar even te laten bezinken, laat staan te doordenken. In rap tempo volgen de gebeurtenissen elkaar op. De enorme prijsdaling die zich begin maart op de internationale oliemarkt voordeed, is van de voorpagina's verdronken. Nu eisen de (economische) gevolgen van de maatregelen van EU-overheden om de coronapandemie te beteugelen alle aandacht op. Zoals ook de inspanningen elders in de wereld om het aantal ernstige ziektegevallen binnen de grenzen van het lokale zorgsysteem te houden.

Het inklappen van de mondiale economie en de zorgen om de herstart testen de draagkracht van landen. In een tijdsbestek van een week is het ene na het andere land 'op slot' gegaan, het openbare leven aan banden gelegd en zijn economieën stil komen te liggen. In China en enkele andere Aziatische landen komt juist het openbare leven weer aarzelend op gang.

CENTRIFUGALE KRACHTEN

De overlap in verminderde economische activiteit heeft ook gevolgen voor de vraag naar olie. De schattingen van het terugvallen van de olievraag in de maand april komen uit op zo'n 10 miljoen vaten per dag en ook in de maanden mei en juni is de vraaguitval naar verwachting zeer aanzienlijk.

Het wegvallen van flinke delen van het auto- en vliegverkeer en daarmee van de vraag naar olie is een afspiegeling van de grote impact die de pandemie heeft op het politieke, sociale en economische leven in de wereld.

In de internationale oliemarkt speelt zowel de vraag- als een aanbodschok een grote rol in de dramatische prijsval van een vat olie, wat dient als een alarmsignaal voor de rest van de economie. Onder de extreme omstandigheden van de vraaguitval als gevolg van de pandemiemaatregelen is geen enkel productiebeperkend beleid te bedenken. Opec en Opec-plus zijn gewoonweg economisch noch institutioneel toegerust voor het managen van een dergelijk grote verstoring van de markt. De prijs van een vat olie schommelt nu beneden \$25 voor Amerikaanse olie en rond de \$30 voor Brent. Een halvering dus sinds de prijzen die aan het begin



ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

van dit jaar tot stand kwamen.

De samenwerking in de wereld raakt in snel tempo ontrafend en op allerlei vlakken. Ook de EU ontsnapt niet aan de centrifugale krachten. De wereld krimpt zo in hoog tempo naar een nieuwe nationale of misschien wel sub-nationale hoedanigheid. Die is hopelijk van tijdelijke aard, maar kan best zo lang duren dat structurele veranderingen onvermijdelijk zijn. Dit hangt af van de duur van de gezondheidscrisis, de capaciteit van de gezondheidssystemen om met de crisis om te gaan, en de wijze waarop en wanneer de economie weer op gang komt. Onder andere de Franse president Macron uitte hierover al zijn zorgen.

KWETSBAAR LANDEN

Berichten uit China duiden erop dat een snelle opschaling moeilijk is zolang er nog steeds nieuwe coronapatiënten bij komen, al dan niet omdat het virus meegebracht wordt door mensen uit landen waar het nog rondwaart. Zolang een vaccin ontbreekt, zullen de controles moeten worden gehandhaafd om niet steeds nieuwe infectiehaarden te moeten bestrijden met het stilleggen van het openbare leven.

Het (internationale) luchtverkeer van personen zal flink geraakt worden, tenzij we net zo snel als indertijd met bagage en toiletassen, reizigers kunnen controleren bij aanvang van hun reis. Iets dergelijks is wellicht ook nodig op nationale schaal om scholen, kantoren, horeca en fabrieken weer draaiend te krijgen, zonder te vervallen in het ultiem beperken van de privacy.

In de Verenigde Staten is in de afgelopen dagen een discussie losgebrand of de economische gevolgen van het sociaal afstand houden in het hele land niet erger zijn dan de kwaal. Hierbij speelt de andere inrichting van de samenleving ook een belangrijke rol. Het ontbreken van een sociaal vangnet, maar vooral ook de werkgerelateerde toegang tot een zorgverzekering nopen tot andere benaderingen.

In slechts een week tijd zijn miljoenen Amerikanen hun werk en zorgverzekering kwijtgeraakt. De organisatie van een samenleving en de wijze waarop het hoofd kan worden geboden aan een pandemie als deze verschillen aanzienlijk. Dat zien we in de EU, maar ook in de aanpak van Aziatische landen die, gezien de groeiende schaarste aan medische middelen en tests, het

'voordeel' hadden het eerst getroffen te zijn. Kwetsbare landen in Azië, Afrika en Zuid- en Midden-Amerika vormen een nog zwakkere schakel.

BRETTON WOODS

De groeiende schaarste aan tests en medische middelen, de spankracht van de verschillende nationale gezondheidssystemen in de wereld en vooral het gebrek aan internationale samenwerking kan ertoe leiden dat de wereld niet in de gewenste korte crisis belandt, maar afstevent op een langere structurele crisis.

Het uitblijven van een internationaal overleg over 'hoe-nu-verder' versterkt de verbrokkeling van de internationale economische ordening. Dat overleg was er bijvoorbeeld wel in de jaren zeventig na de eerste oliecrisis en het uitvallen van het Bretton Woods-systeem kort daarvoor, maar is sindsdien verzwakt.

Gezien de regelmatige crises in internationale oliemarkten en de olierelevaties in de afgelopen vijftig jaar, kan kennis van de context waarin toen steeds (strategische) oplossingen konden worden gevonden wellicht een leidraad zijn voor nu.

Het uitblijven van internationaal overleg versterkt de verbrokkeling van de wereldeconomie